

Επίσκοπος Μελιτηνής Μάξιμος: Τα χρέη μας

/ [Γνώμες](#)

«Τα χρέη μας»

Μάξιμος Παφίλης, Επίσκοπος Μελιτηνής

Ομιλία στην ευαγγελική περικοπή Ματθ. (18, 23-35)

Υπάρχει μια παράξενη οικονομία στις ανθρώπινες σχέσεις. Θυμόμαστε με ακρίβεια όσα μας οφείλουν και πολύ πιο αμυδρά όσα μας χαρίστηκαν. Μια λέξη που ειπώθηκε σε λάθος ώρα, ένα μήνυμα που έμεινε αναπάντητο, η απουσία κάποιου ακριβώς όταν τον χρειαζόμασταν, μια αδικία παλιά που εξακολουθεί να μετακινείται μέσα μας σαν μικρό έπιπλο σε σκοτεινό δωμάτιο, σκοντάφτουμε επάνω της ακόμη κι όταν νομίζαμε πως την είχαμε ξεχάσει. Στη σημερινή ζωή μάλιστα το κατάστιχο έγινε σχεδόν τεχνικά ακριβές. Υπάρχουν ημερομηνίες,

συνομιλίες αποθηκευμένες, φωτογραφίες, αποδείξεις. Η μνήμη απέκτησε σκληρό δίσκο. Κι έτσι η παραβολή των μυρίων ταλάντων, με τον βασιλιά που αποφασίζει να συνάξει λογαριασμό με τους δούλους του, έρχεται κοντά μας περισσότερο απ' όσο θα θέλαμε. Γιατί ο Χριστός χρησιμοποιεί τη γλώσσα του χρέους για να αγγίξει κάτι που δύσκολα μετριέται, τον τρόπο με τον οποίο κουβαλά ένας άνθρωπος τον άλλον μέσα του.

Ο πρώτος οφειλέτης χρωστά μύρια τάλαντα, το ποσό αγγίζει τα όρια του αδιανόητου, σχεδόν παύει να λειτουργεί ως πραγματικό οικονομικό μέγεθος και γίνεται εικόνα μιας ζωής που δεν μπορεί να εξοφλήσει μόνη της όσα έλαβε, όσα σπατάλησε, όσους πλήγωσε. Εκείνος, παρ' όλα αυτά, υπόσχεται ότι θα αποδώσει τα πάντα. Λόγος ανθρώπινος, κάπως απελπισμένος. Ξέρει κατά βάθος πως δε μπορεί. Ο κύριός του όμως «σπλαγχνισθείς... απέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ» (Ματθ. 18, 27). Η οφειλή εξαφανίζεται χωρίς διαπραγμάτευση, χωρίς διακανονισμό, χωρίς μικρά γράμματα στο τέλος της συμφωνίας. Εδώ βρίσκεται ένα από τα σκοτεινότερα δωμάτια του μυαλού μας, επειδή ο άνθρωπος έχει συνηθίσει να καταλαβαίνει ευκολότερα την ανταπόδοση. Κάτι έκανες, κάτι θα λάβεις. Κάτι κατέστρεψες, κάτι θα πληρώσεις. Η συγχώρηση εισέρχεται μέσα σε αυτή τη λογική σαν νερό από χαραμάδα και σβήνει τους αριθμούς πριν προλάβουμε να τους ξαναμετρήσουμε.

Ύστερα ο ελεύθερος πια δούλος βγαίνει στο δρόμο. Εκεί συμβαίνει το πραγματικά ανησυχητικό. Βρίσκει έναν σύνδουλό του που του οφείλει εκατό δηνάρια και τον πιάνει από τον λαιμό. Η απόσταση ανάμεσα στα μύρια τάλαντα και στα εκατό δηνάρια είναι τεράστια, όμως η παραβολή δεν ενδιαφέρεται απλώς για μια αριθμητική υπερβολή. Δείχνει πόσο γρήγορα μπορεί η μνήμη της δωρεάς να σβήσει όταν εμφανίζεται μπροστά μας η πληγή που μας αφορά προσωπικά. Πριν από λίγα λεπτά ikéteue γονατιστός. Τώρα ακούει από άλλο στόμα σχεδόν τα ίδια λόγια, «μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί» (Ματθ. 18, 29), και δεν τα αναγνωρίζει. Η δική του φωνή επέστρεψε ως ξένη και δεν τον άγγιξε. Αυτό ίσως συμβαίνει συχνότερα από όσο φανταζόμαστε στις οικογένειες, στις φιλίες, ακόμη και μέσα στην εκκλησιαστική ζωή, όπου άνθρωποι που γνωρίζουν πολύ καλά πόσο έχουν χρειαστεί την επιείκεια μπορούν να γίνουν εξαιρετικά ακριβείς όταν εξετάζουν το σφάλμα κάποιου άλλου.

Παράξενη η λήθη της ευεργεσίας, δεν κρατά πολύ πάντοτε η επίγνωση ότι κάποτε βρεθήκαμε κι εμείς χαμηλά, εκτεθειμένοι, εξαρτημένοι από τη μακροθυμία κάποιου. Η καθημερινότητα ξαναφτιάχνει γρήγορα τις παλιές άμυνες. Μπαίνει στη μέση η αξιοπρέπεια, η ανάγκη δικαιοσύνης, εκείνο το επίμονο «μου το χρωστάει» που άλλοτε αφορά χρήματα και άλλοτε μια συγγνώμη, μια αναγνώριση, μια εξήγηση που δε δόθηκε ποτέ. Υπάρχουν άνθρωποι που περιμένουν χρόνια μια

φράση. Και ώσπου να ειπωθεί, η απουσία της μεγαλώνει, αποκτά δική της καρέκλα στο σπίτι. Κάποτε μάλιστα ο άλλος έχει ξεχάσει εντελώς το περιστατικό, ενώ εσύ το έχεις συντηρήσει με τόση προσοχή ώστε σχεδόν φοβάσαι τι θα απομείνει αν το αφήσεις.

Στο σημείο αυτό η σκέψη του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά γίνεται ιδιαίτερα διεισδυτική. Ο άνθρωπος, όταν σφάλει ο ίδιος, περιμένει συνήθως από τον πλησίον μακροθυμία και συγχώρηση, επειδή του φαίνονται τότε δίκαιες και φυσικές. Η ίδια στάση, λέει ουσιαστικά ο Παλαμάς, οφείλει να στραφεί και προς τον άλλον, ώστε εκείνο που εύλογα ζητούμε για τον εαυτό μας να γίνεται μέτρο της δικής μας συμπεριφοράς.[1] Αυτή η παρατήρηση αγγίζει ένα γνώρισμα πολύ συνηθισμένο: είμαστε επιεικείς ερμηνευτές των δικών μας κινήτρων και σχολαστικοί αναγνώστες των πράξεων των άλλων. Για τη δική μας σκληρή κουβέντα θυμόμαστε την κούραση, την πίεση, όσα προηγήθηκαν εκείνη την ημέρα. Για τη δική τους κουβέντα θυμόμαστε κυρίως τις λέξεις.

Η συγχώρηση βέβαια αγγίζει και κάτι βαθύτερο από την ψυχολογική ανακούφιση. Ο Χριστός συνδέει ευθέως τη σχέση με τον Θεό με τη σχέση προς τον οφειλέτη μας. Στην Κυριακή Προσευχή το αίτημα είναι σχεδόν επικίνδυνα συγκεκριμένο: «καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν» (Ματθ. 6, 12). Ο άνθρωπος βάζει ο ίδιος μέσα στην προσευχή του ένα μέτρο που τον εκθέτει. Ζητεί έλεος και συγχρόνως αναφέρει τι κάνει με το έλεος που πέρασε ήδη από τα χέρια του. Ίσως γι' αυτό η συγχώρηση από καρδιάς είναι τόσο δύσκολη. Αφορά μια μετακίνηση που φτάνει ως εκεί όπου φυλάσσεται η πληγή μαζί με την ιστορία της, κι εκεί τα επιχειρήματα χάνουν κάπως τη δύναμή τους. Είναι σαν να είσαι κλειδωμένος σε άδειο δωμάτιο. Το κλειδί όμως βρίσκεται στη μέσα μεριά.

Ο στίχος «ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν» (Ματθ. 18, 35) δεν περιγράφει λήθη. Υπάρχουν πράγματα που δεν ξεχνιούνται και ίσως ο άνθρωπος να μη χρειάζεται να τα ξεχάσει. Η μνήμη έχει και προστατευτική λειτουργία, ιδίως όταν έχει προηγηθεί κακοποίηση, προδοσία, επαναλαμβανόμενη βλάβη. Η συγχώρηση μπορεί να συνυπάρχει με όρια, με απόσταση, με μια πόρτα που παραμένει κλειστή επειδή πίσω της φυλάσσεται κάτι εύθραυστο. Εκείνο που αλλάζει βρίσκεται βαθύτερα – η απαίτηση να πληρώσει ο άλλος μέσα μας επ' αόριστον. Να υπάρχει πάντοτε δεμένος στο ίδιο σφάλμα. Να μην του επιτρέπουμε ούτε μέσα στη δική μας σκέψη να γίνει κάτι περισσότερο από εκείνη τη μία πράξη που έκανε.

Και οι βασανιστές στο τέλος της παραβολής έχουν μια σκοτεινή επικαιρότητα. Ο άνθρωπος που κρατά αδιάκοπα τον λογαριασμό κάποτε αρχίζει να βασανίζεται από τον ίδιο τον λογαριασμό. Επιστρέφει στις συνομιλίες, ανασυνθέτει σκηνές,

προσθέτει απαντήσεις που θα μπορούσε να είχε δώσει, δικάζει ξανά μια υπόθεση τελειωμένη εξωτερικά εδώ και χρόνια. Ο άλλος ίσως κοιμάται ήσυχος, εκείνος όμως παραμένει στο παλιό δωμάτιο και μετακινεί τα ίδια αντικείμενα, χωρίς έξοδο ακόμη.

Ίσως η πιο σκληρή λεπτομέρεια της παραβολής βρίσκεται ακριβώς εκεί, ότι ο άσπλαχνος δούλος είχε ήδη ελευθερωθεί. Θα μπορούσε να φύγει, να επιστρέψει σπίτι του, να δει διαφορετικά τον κόσμο επειδή μόλις του είχε χαριστεί η ζωή. Κι όμως πήρε μαζί του τη λογική της φυλακής και την εφάρμοσε στον πρώτο άνθρωπο που βρήκε μπροστά του. Μερικές φορές συμβαίνει αυτό και σε εμάς. Μας έχει δοθεί χώρος, χρόνος, συγχώρηση, δεύτερη αρχή, και μέσα μας εξακολουθούν να ακούγονται τα παλιά κλειδιά. Το έλεος του Θεού έχει ανοίξει την πόρτα, ενώ το χέρι επιμένει για λίγο ακόμη να ψάχνει την κλειδαριά.

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση με την προϋπόθεση αναφοράς του ονόματος του συγγραφέα, Επισκόπου Μελιτηνής Μαξίμου Παφίλη.

[1] Γρηγόριος Παλαμάς, Αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, *Τα Ευρισκόμενα Πάντα*, *Patrologiæ Græce*, τόμ. 151, επιμ. J.-P. Migne (Paris, 1865), στ. 457: «Τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τοίνυν ὀφείλων τῷ Θεῷ τάλαντα, καὶ μακροθυμίαν μόνον αἰτήσας, σὺ δὲ καὶ τελείαν ἄφεσιν παρ' αὐτοῦ λαβὼν τοῦ ὀφλήματος, εἴτα πρὸς μικρὰν ἀργυρίων ὀφειλὴν [...] παρὰ τοῦ ὀφείλοντος συνδούλου μακροθυμίαν αἰτούμενος, οὐ παρέξεις
προθύμως;» URL:

https://www.google.com/books/edition/Patrologiae_cursus_completus/njVS3CEPCT0C?hl=el&